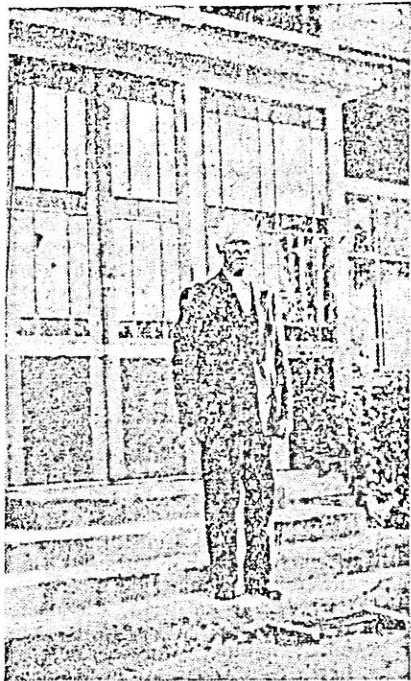


Pratstund med nittioåring.

Förre byggmästaren och lantbrukaren Alfred Karlsson i Gillberga, Högsby, talar om gamla tider. 11/10 1939



Alfred Karlsson framför stora trappan.

Invid allmänna vägen i Gillberga by mellan Högsby och Ruda samhällen ligger ett vackert, rödmålat tvåvåningshus, omgivet av en trädgård, vars mest iögonfallande detalj, så här års, är ett äppleträd, som dignar under bördan av de största och vackraste äpplen signaturen haft glädjen att se under denna i fråga om frukt och trädgårdsprodukter av alla de slag rikligt välsignade höst.

Vi ha kommit för att få en pratstund med f. d. byggmästaren och lantbrukaren Alfred Karlsson, vilken i förra månaden "ingick i nittioåringarnas led", som det enligt vedertaget journalistiskt språkbruk plägar heta.

Huvuddörren står öppen, och vi kliva utan vidare på. Inte en människa är emellertid att se, varför vi, efter att utan resultat ha praktiserat i dörrknackarfacket på ett par, tre ställen åter förpassa oss ut i det fria. Någon nittioåring kommer fortfarande icke inom synhåll men, då vi vet att han skall vara hemma, utsträcker spaningarna att omfatta den ganska stora tomtens i dess helhet. På baksidan av boningshuset sluttar marken ner mot en sänka, som till största delen upptages av ett potatisland. Och där, bland flera andra, hitta vi vår äldring, ivrigt sysselsatt med att tillvarataga markens gröda. Han arbetar lugnt och energiskt och fyller efterhand sin korg, han som de andra.

Varskodd om vårt ärende ställer han sig gärna till förfogande för en liten pratstund. Vi placera oss ute i trädgården, alldeles intill det förut nämnda äppelträdet, och så börjar intervjun. Karlssons hörsel är en smula nedsatt, men annars är han "ovanligt plig" och kry för sin ålder. Han är född den 15 sept. 1849 på ett numera utlägt "torp" som hette Trändaholm och tillhörde överste Hulth's gård i Staby. Fadern var förutom torpare även byggnadssnickare och smed. För torpet gjordes sex dagsverken i veckan jämte "hjälpedagarna", vars omfattning Karlsson inte bestämt kunde erinra sig. Sex pojkar och en flicka växte upp i den lilla torpstugan. Skolgång-

en blev som det kunde med. För Alfreds del inskränkte den sig till summa en termin, som begicks i Sinnerbo under gamle "Skol-Johannes" överinseende. (Denne lärarekallets pionjär, som egentligen hette Johannes Nilsson, synes enligt andra gamla sockenbors berättelser, ha varit något slags överlärare i Högsby på sin tid och hade i sin tur underordnade lärare, som skötte undervisningen ute i byarna. Det fanns inga skolor då, utan barnen inhystes i någon av byns större gårdar. Vid terminsavslutningarna för Johannes runt till dessa utposter, övertog förhören och kontrollerade, vilka kunskapsmätt de unga hunnit med att tillägna sig.) Alfred Karlssons mest bestående minne av denne skolmästare är att det var "en arger gubbe".

På den enda terminen hann Alfred lära sig stava och läsa hjälpligt innan till i ABC-bok och katekes. Skrivning och räkning förekom inte alls, men Alfred inhämtade sedermera dessa kunskaper på egen hand. I Kalmar stad inköptes en räknebok med färdiga exempel och det dröjde inte länge förrän den vakne och vetgirige unge mannen lurat ut knepet med de fyra räknesätten. Praktiken skaffade han sig småningom genom ihärdig övning.

Det var bara de relativt bättre ställda, som hade råd att hålla sina barn i skolan någon längre tid. Småfolket behövde dem för att "gå i hjäpe" eller på annat sätt bidra till familjens uppehälle. De förmögna skickade sin ungdom till städerna för att vid större läroanstalter bygga vidare på den grund, som lagts av "Skol-Johannes" och hans medhjälpare.

Alfred Karlsson "gick och läste" för prostens Nils Isak Löfgren i Högsby. När denne omsider skulle hålla sin avskedspredikan till församlingen, var han så gammal och skröplig att han måste sitta i en stol framme vid altaret.

Alfred fick, som de flesta ungdomar på hans tid, ta itu med förvärsarbetet på allvar strax efter konfirmationen. Under de svåra nödåren 1868-69 hade han plats som dräng på Ruda gård och åtnjöt i denna egenskap en årslön på runda nittio riksdaler om året. I fyra och ett halvt år stannade han där och avancerade under tiden till förmansdräng. Dagsverken började kockan fem på morgonen och slutade klockan åtta på kvällen. De kvinnliga dagsverkarna hade för en sådan, på längden väl tilltagen arbetsdag, ett kontant vederlag stort sexton skilling, vilket omräknat i nu gängbart mynt utgör hela trettio två öre!

Under de förut nämnda nödåren var

Alfreds fader torpare på Horvan under Ruda gård och sonen tog det mesta av sin dränglön in natura för att föräldrar och syskon skulle slippa svälta. "Då var en farligt illak tid", säger han på tal här om.

Fadern dog därefter på Horvan och Alfred började så småningom ägna sig åt snickeri- och byggnadsarbete, gifte sig och blev genom hustrun ägare till en gård i Gillberga. Som snickare kom han att samarbeta med en av den tidens storbyggmästare, Carl Pettersson i Frövå, och var bl. a. med om att bygga kaserer i Hulthsfred och Eksjö samt en massa bostads- och ekonomihus både i hemsocknen och utomkring. När "fattigår'n" i Kolsrum byggdes, hade Karlsson hand om allt träarbetet och han arbetade också i många vintrar med såg-

ning och hyvlning av trävaror. I sitt äktenskap hade han sex barn, alla flickor. Tre av dem äro nu bosatta i Amerika. Hustrun dog 1926 och sedan dess har Karlsson haft hushållerska eller klarat sig själv. Huset, som han nu bebod, har han till mycket stor del byggt själv samt utfört murningsarbeten och satt upp kakelugnar där. Han har fått lära sig greja litet av varje på egen hand. Oskarshamns-Tidningen studerar han med stort intresse och synes ha gott reda på vad som händer runt om i världen.

Det framgår av resonemanget, att han finner mänskligheten av i dag som helhet betraktad krass och egoistisk. "Alla streftar för att få största möjliga vinning, men jag tycker en kan va' gla' om en kan klara sej — vad behöver en mer", säger han.

I fjol sommar cyklade Karlsson allt som oftast in till Högsby, men i år har han inte utsträckt sina turer längre än till Ruda. Han tycker det är så trångt och oroligt på vägarna numera. Fast, det förstås, på sistone har ju bensinrestriktionerna gjort det lite lugnare för "vällingsbilarna", varmed Karlsson menar cyklarna.

Nittioåringen bor vackert och utsikten från vägen mellan hans hem och Högsby samhälle är sevärd, i synnerhet i den klara genomskinliga höstdagern. Akvar och ängar se rena och städade ut, träden stå ännu gröna, men bereda sig till att fälla sin lövskrud. Snart kommer vintern, kylan och snön, vilans tid i naturen.

Amcc.
1800